

Kristina Janni Ståhl och Hertha Hillfon

Örebro konsthall

13 mars – 2 maj 2021

Konsten kräver ögats tid.

När konstnären skapar den och när vi betraktar den - varje gång tränar vi oss ju i att se. Konstnären får verket att växa, medan vi ser allt i ett komprimerat ögonblick och mäter tyngden av *avsatt tid* i själva tillblivelsen.

Så möts två blickar: konstnärens intention och vår förväntan bildar ett seendets spänningsfält där en dialog kring konstverket kan uppstå.

Dialog är även utgångspunkten för utställningen här på Konsthallen. *Kristina Janni Ståhl* och *Hertha Hillfon*, två generationer konstnärer som möts i bankhallens pampiga rumslighet. Två konstnärliga medier och tekniker, två tidsepoker, två subjekt, två uttryck, två material, två olika anspråk på rumslig närvaro, två egenverkande kraftfält av genuint hantverk. Här möter ett serent och ljusskimrande impressionistiskt och hyperkänsligt måleri en skulptural materialitet som med kraft tar rummet i anspråk, ja bryter så radikalt konventionens gränser att det fortfarande berör mer än 50 år efteråt. Man kan riktigt känna och höra hur det uppstår en kreativ konstnärlig dialog genom tiden från 1960-tal till i dag med de stora ljusgenomflutna rummen som resonansbotten och tredje dialogpart. Den fjärde blir du som besökare.

Under senare år har vi sett ett återvändande till själva hantverket bland yngre konstnärer. Det finns en hunger efter äkthet och fysisk närvaro i en tid av virtuell simulering och rendering av ting och rumsliga miljöer. Materialkänsla, handens kunskap, den personliga praktikens erfarenhet och den tidsutsträckta måleriprocessen är åter värdeskapande element.

Hos Kristina Janni Ståhl är detta centralt. Iakttagelsen (perceptionen) är det som föder hennes bilder, ofta i form av en (rums)detalj eller ett fragment. Det är sedan i återvändandet till motivet som bilden slumpmässigt eller intuitivt får växa fram, utan föregående upptecknad grundskiss. Bilden formas av många iakttagelser lagda till varandra, helt väsensskilt ett fotografis exakta, linjära och platta tidsutsnitt. Verken i utställningen är målade på plats i konsthallen, i naturen eller på historiska museer.

I en mening är ju en impression ett slags kontinuerlig skiss, en samtidighet i blicken på objektet och registreringen av den samma. Motivets överlagras av nya blickar, ett annat ljus och nya färgförutsättningar. Ja man kan tala om en inspelning av det sedda i själva måleriets framväxt.

Det handlar om ett undvikande av en *"realistisk suggestion"* som konstnären Ola Billgren skriver i en essä om Monet – förövrigt en av Kristina Janni Ståhls egna favoriter ur måleriets historia. Istället handlar det om frammanandet av ögonblickligheten, som ett utsträckt nu av seende, en ständig analys av färgvärden, atmosfäriskhet och ljusskiftningar i varje stund motivet betraktas. Ola Billgren beskriver i sin text Monets impressionistiska metod som *"strävan efter en universell tillgänglighet"*, ett succesivt adderande av iakttagelser. Det är även Kristina Janni Ståhls metod. Hon bärs av samma *"gränslösa aptit på det synliga"* för att citera Billgrens text.

Båda upprättar i sitt måleri ett slags tidsindex med en inneboende flyktighet, långt ifrån det frusna redovisande planschverket av exempelvis bladverket hos ett träd.

Att fixera är att redan ha förlorat ögonblicket. Tiden, ljuset och temperaturen, har redan förändrats från en illusorisk exakthet till ett utsträckt medelvärde.

I hennes måleri ryms därför många över tid lagda bildsekvenser i ett icke-hierarkiskt rums-kondensat. Sammantaget blir det impressionistiska slutresultatet ett måleri som skimrar av ren färglidelse och ljusflödet som framkallar tid, kropp och rumslighet i en sammansmält syntes: Förtätningen av en blick.

I hennes finkalibrerade hantverk öppnar sig natur och rum inför vår blick som en greppbar levande målerisk sammanfattning. Motiven tar kropp i varje enskild målning i själva den successiva processen. Den frammålade bildrapporten, konstnärens egen subjektiva iakttagelse, kan slutligen även bli vår. Här finns ingen universell sanning.

Det öppnar för en möjlig dialog: ett övertagande av hennes blick och den tid hon ägnat åt att verkligen se och förmedla sina intryck. Det är målerisk magi i djupare mening.

Det är i år hundra år sedan Hertha Hillfon föddes, så vad kunde vara mer passande än att hylla henne som medutställare och samtalspartner till en representant för den yngre generationen svenska konstnärer.

Energin i den här utställningen alstras bland annat av kontrasten mellan dem. Hos Hertha Hillfon är det den keramiska lerans inneboende materialitet som tar steg och anspråk ut i bankhallens rymd, artikulerat med ett kraftfullt abstrakt skulpturalt formspråk.

De flesta av oss minns säkert hennes stora klassiskt figurativa skulpturer av ansikten, kvinnokroppar och vardagsföremål i uppskalade format. De arbeten som visas på Örebro konsthall är från hennes genombrottsår och är mindre kända här hemma men desto mer uppskattade utomlands. De står i stark kontrast till de mer traditionella skulpturala arbeten hon senare gjort sig känd för i sin konstnärliga gärning.

Hon var banbrytande som kvinnlig keramik och tog sig tidigt rebelliskt ur en tung tradition av konsthantverk med bruksbojor. Hon gjorde det genom att byta tingets formfångna ändamålsenlighet mot ett gränsöverskridande abstrakt skulpturalt uttryck. Det du ser typiska och spännande exempel på i utställningen.

Hertha Hillfon är en sökande konstnär i sin tid från genombrottet 1959 och under 60-talets abstrakta period. Hon representerar särskilt kvinnliga keramikens kursändring vid den här tiden, en brytningstid överhuvudtaget i Sverige. Särskilt ur ett feministiskt perspektiv där "kvinnlig keramik" skulle vara ett utvecklat käril av något slag med brukstingets grundform, som möjligen kunde varieras men stanna kvar just där i en mångtusenårig kulturell tradition med funktionen som riktmärke.

Hertha Hillfons trendbrott var tydligt på hennes första separatutställning på Artek 1959, och som följdes av flera uppmärksammade utställningar, även utomlands, just för sitt expressiva och modernistiska formspråk. Den vanligtvis förväntade snälla lerformens uppdykande som en "Godzilla" pekade tydligt mot den potential som leran hade och har, med en annan blickpunkt bortom just det klassiskt ändamålsenliga. Hon visade lerans kraft som konstnärligt uttryck i sin egen rätt och materialitet.

Exemplen i utställningen andas ännu det vilda språnget ut i okänd terräng och möjlig bärighet som skulpturala objekt. Det är i det gränslösa sökandet som formen kränger och tar kropp, tar steg och närmar sig sprängande kaos för att snart hitta nya uttryck av visuell kraft i samverkan med det omgivande rummet - stundtals med en arkitektonisk kvalitet.

Om Hertha Hillfons rebelliska 60-tal var ett sätt att utmana och slå sönder det klassiska keramiska kärilets tidlösa och famnande urform, blev hennes utveckling sedan att förena formtradition med ett egenfunnet skulpturalt språk. Det resulterade i en sorts praktikens

besinning som gjort hennes senare arbeten så uppskattade av en bred publik. En formvärld hyllad för sin harmoniska och klassiska renhet men som inte förlorat sin kroppsliga tyngd, sin påtagliga närvaro i rummet, sin materialkänsla och skenbara enkelhet.

Två mycket olika temperament möts här på Örebro konsthall vars olika tilltal kräver en lyhördhet både för det som är lågintensivt närvarande och det som med kraft tar sig ut i rummet som en tydlig artikulation. Att pröva, ompröva och verkligen vilja se, är egenskaper som ger full utdelning i den här unika utställningen.

Det finns ett flerfaldigt samtal att avlyssna, ja att bli direkt delaktig i. Bara du själv avgör intensiteten i närläsningen. Förutsättningarna finns framför dina ögon!

STEFAN NILSON

Konstkritiker och kulturskribent